

پیش‌بینی شاخص‌های دلبستگی فرزندان بر اساس شاخص‌های دلبستگی والدین

آرزو جباری^{۱*}، محمدعلی بشارت^۲^۱ کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه تهران^۲ گروه روانشناسی، دانشگاه تهران

چکیده

والدین یک نسل گرایش دارند تا برخی ویژگی‌ها و سبک فرزندپروری که والدین خودشان در مورد آنها داشته‌اند را تکرار کنند و این مسئله می‌تواند برای کودکان و خانواده‌های آنها پیامدهای مهمی طی دوران رشد به همراه داشته باشد. هدف از پژوهش حاضر، پیش‌بینی شاخص‌های دلبستگی فرزندان بر اساس شاخص‌های دلبستگی والدین بود. به این منظور ۲۰۷ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران (۱۴۶ دختر، ۵۶ پسر، ۵ نامشخص) و والدین آن‌ها (۲۰۷ پدر، ۲۰۷ مادر) با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان گروه نمونه پژوهش انتخاب شدند و مقیاس دلبستگی بزرگسال (AAI) را تکمیل کردند. نتایج همبستگی نشان داد که بین شاخص‌های دلبستگی والدین و فرزندان رابطه معنادار وجود دارد. نتایج مدل تحلیل آمیخته نیز نشان داد که شاخص‌های دلبستگی والدین توان پیش‌بینی شاخص‌های دلبستگی فرزندان را دارد و سبک‌های دلبستگی به صورت بین نسلی از والدین به فرزندان منتقل می‌شود. بر اساس یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که شناخت مکانیسم‌های انتقال بین نسلی می‌تواند در چهارچوب برنامه‌های آموزشی-مداخله‌ای از انتقال ویژگی‌های آسیب‌زا پیشگیری کند و ویژگی‌های مفید و سالم را تقویت نماید.

کلید واژه‌ها: انتقال بین نسلی؛ دلبستگی؛ مدل تحلیل آمیخته

مقدمه

دلبستگی فرایند برقراری و حفظ رابطه عاطفی با والدین و دیگر افراد مهم است که معمولاً بین ۶ تا ۱۲ ماهگی ایجاد می‌شود. این فرایند برای فرد امنیتی را ایجاد می‌کند تا بتواند اساسی پایدار برای اکتشاف و یادگیری در اختیار او قرار دهد (واترز و همکاران، ۲۰۰۰). جان بالبی بر اساس مشاهده ویژگی‌های روابط مادر-کودک در موقعیت‌های مختلف به این نتیجه رسید که پیوندهای مادر-کودک مسئول تنظیم تجربه‌های عاطفی و رفتاری کودک هستند. بالبی جنبه‌های زیستی رشد را با مفاهیم روان‌پویایی موجود در مورد تجربه‌های اولیه با هم ترکیب کرد تا نظریه دلبستگی را از آن استخراج کند.

نتایج پژوهش‌های انجام گرفته نشان داده‌اند که دلبستگی اولیه نوزاد به مراقب، در سلامت هیجانی و عاطفی آینده او اهمیت بسیار زیادی دارد (کسیدی و شیور، ۲۰۰۸). با توجه به شواهد پژوهشی که نشان داده‌اند رابطه دلبستگی اولیه والدین با کودک در رشد هیجانی-اجتماعی (بشارت، ۱۳۹۱)، نقشی اساسی ایفا می‌کند، پژوهشگران حوزه دلبستگی در شناسایی متغیرهای پیش‌بینی کننده سبک‌های دلبستگی نوزاد و چگونگی شکل‌گیری و انتقال این سبک‌ها، تلاش‌های زیادی انجام داده‌اند. درک و فهم چگونگی انتقال دلبستگی و تاثیر آن بر رشد روان‌شناختی افراد ممکن است زمینه فهم چگونگی تعدیل و اصلاح تاثیرهای سبک‌های دلبستگی نایمن را فراهم کند و به واسطه آن بتوان اثرات منفی دلبستگی نایمن بر کودکان را کاهش داد (باتبول، ۲۰۱۰).

انتقال بین‌نسلی به انتقال رفتار، ویژگی‌ها و یا گرایش‌های یک نسل به نسل بعدی گفته می‌شود. نظریه زیربنایی انتقال بین‌نسلی غالباً به انتقال ویژگی‌های روان‌شناختی و جنبه‌های فرزندپروری یک نسل به نسل دیگر مربوط است. این نظریه بیان می‌کند که والدین یک نسل گرایش دارند تا برخی ویژگی‌ها و سبک فرزندپروری را که والدین خودشان در مورد آنها داشته‌اند را تکرار کنند (سربین و کارپ، ۲۰۰۳). بر اساس نتایج پژوهش‌ها، برخی ویژگی‌های روان‌شناختی می‌تواند در فرایند انتقال بین‌نسلی از والدین به فرزندان انتقال یابد. انتقال بین‌نسلی ویژگی‌های روان‌شناختی از والدین به فرزندان می‌تواند برای کودکان و خانواده‌های آنها پیامدهای مهمی طی دوران رشد به همراه داشته باشد. فرایندهای انتقال بین‌نسلی ممکن است کودکان را در معرض خطر انواع مختلف مشکلات رفتاری، اجتماعی و سلامت قرار دهد (سربین و کارپ، ۲۰۰۳). انتقال بین‌نسلی همچنین می‌تواند موجب بروز برخی پیامدهای مثبت، مثل رشد شناختی و تنظیم هیجان موثر گردد که اثرات محافظت‌کنندگی مهمی برای کودکان در طول دوران رشد به دنبال خواهد داشت (سربین و کارپ، ۲۰۰۳). اخیراً مطالعات بین‌نسلی به‌طور عمده بر شناسایی ویژگی‌های والدینی و دیگر عوامل موقعیتی موثر بر رشد کودکان متمرکز شده‌اند. این دسته از مطالعات، همچنین به دنبال شناخت فرایندهایی هستند که از طریق آن والدین یک نسل ممکن است کودکان را در معرض انواع مشکلات رفتاری، هیجانی و اجتماعی و یا پیامدهای مثبت رشدی در طول زندگی قرا دهند (سربین و کارپ، ۲۰۰۳).

در پژوهشی مشخص شد که بیش از ۸۰ درصد از موارد، سبک دلبستگی مادران کودکان ۱۲ ماهه که به وسیله مصاحبه دلبستگی بزرگسال ارزیابی شده بود، چگونگی پاسخ کودکان آنها در موقعیت ناآشنا را پیش‌بینی کرده است (بنویت و پارکر، ۱۹۹۴). با این حال، شواهد موجود در زمینه انتقال بین نسلی دلبستگی نشان می‌دهند که انتقال سبک دلبستگی از مادر به نوزاد در سبک دلبستگی ایمن نسبت به سبک‌های نایمن، مستحکم‌تر است. ون‌زندورن (۱۹۹۵)، در یک فراتحلیل از ۱۳ پژوهش که شامل ۶۶۱ زوج مادر-کودک بودند، نشان داد که سبک دلبستگی ایمن در مقایسه با سبک نایمن، در ۷۵ درصد از مادران با کودکانشان مطابقت داشت. این بدان معنا است که انتقال بین نسلی دلبستگی از مادر به کودک، پیچیده‌تر از تکرار مستقیم سبک دلبستگی مادر در کودک است. بر این اساس، گفته شده است که سبک‌های دلبستگی مادر و کودک

* e-mail: arezoo.jabbari@ut.ac.ir

ممکن است چندبعدی باشد (شا و همکاران، ۲۰۱۰). لذا هدف این پژوهش، بررسی احتمال انتقال بین‌نسلی دلبستگی از والدین به کودک بود. در واقع، سوال اصلی پژوهش حاضر این بود که آیا ویژگی‌های دلبستگی از والدین به فرزندان منتقل می‌شوند؟

روش

شرکت‌کنندگان

جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تهران بودند که در نیمسال دوم تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ مشغول به تحصیل بودند. گروه نمونه شامل ۲۰۷ دانشجوی (۱۴۶ دختر، ۵۶ پسر، ۵ پاسخ نداده) با میانگین سنی حدود ۲۵ سال به همراه والدینشان (۲۰۷ پدر با میانگین سنی حدود ۵۲ سال، ۲۰۷ مادر با میانگین سنی حدود ۴۸ سال) بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بوده و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های همبستگی و مدل تحلیل آمیخته در نرم‌افزار SPSS انجام شد.

ابزار

مقیاس دلبستگی بزرگسال (AAI) این مقیاس با استفاده از مواد آزمون دلبستگی هازن و شیور (۱۹۸۷) ساخته و بر روی دانشجویان دانشگاه تهران هنجاریابی شده است (بشارت، ۱۳۸۴). مقیاس دلبستگی بزرگسال یک آزمون ۱۵ سؤالی است که سه سبک دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا را در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت می‌سنجد. اعتبار مقیاس با روش بازآزمایی محاسبه شده که دامنه‌ای بین ۰/۸۳ تا ۰/۸۸ به دست آمده و نشان‌دهنده اعتبار رضایت‌بخش مقیاس است. روایی محتوایی مقیاس دلبستگی بزرگسال با سنجش ضرایب همبستگی بین نمره‌های پانزده نفر از متخصصان روان‌شناسی مورد بررسی قرار گرفت. ضرایب توافق کندال برای سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا به ترتیب ۰/۶۱، ۰/۶۸ و ۰/۵۷ محاسبه شد (بشارت، ۱۳۸۴).

شیوه‌ی اجرا

به منظور انتخاب نمونه پژوهش (دانشجو به همراه پدر و مادر) به دانشگاه‌های شهر تهران مراجعه شد و پس از برقراری ارتباط با افرادی که تمایل به شرکت در این مطالعه داشتند، برای افراد در مورد موضوع پژوهش و هدف آن توضیح مختصری داده شد و تأکید گردید که اطلاعات جمعیت شناختی و نتایج پژوهش آن‌ها محرمانه باقی خواهد ماند. سپس در مورد نحوه تکمیل کردن پرسشنامه‌ها و این که پاسخ صحیح در آن‌ها وجود ندارد، به افراد توضیح داده شد. در نهایت به هر فرد سه پرسشنامه، یک پرسشنامه برای خود فرد و دو پرسشنامه برای والدین وی تخصیص داده شد.

نتایج

در جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد مشاهده شده برای متغیرهای پژوهش (سه سبک دلبستگی برای فرزندان و پدران و مادران آنها) ارائه شده است.

جدول ۱

اطلاعات توصیفی متغیرها

متغیر	بعد	فرزند		پدر		مادر	
		SD	M	SD	M	SD	M
دلبستگی	ایمن	۳/۱۷	۱۴/۷۶	۳/۳۸	۱۵/۲۱	۳/۳۶	۱۴/۶۶
	اجتنابی	۳/۸۴	۱۳/۱۷	۳/۸۴	۱۳/۳۹	۳/۶۰	۱۳/۵۸
	دوسوگرا	۳/۷۲	۱۳/۲۲	۳/۴۳	۱۳/۴۳	۳/۳۵	۱۳/۰۸

به منظور تعیین شدت و جهت رابطه دو به دو میان متغیرها، از ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده شد. ماتریس همبستگی بین متغیرها در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲

ضرایب همبستگی پیرسون متغیرها

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱. دلبستگی ایمن فرزند	-								
۲. دلبستگی اجتنابی	-.۵۸**	-							
۳. دلبستگی دوسوگرای	-.۱۴*	-.۳۷**	-						
۴. دلبستگی ایمن پدر	-.۱۷*	-.۰۴	-.۰۹	-					
۵. دلبستگی اجتنابی پدر	-.۰۵	-.۰۵	-.۰۰۷	-.۴۵**	-				
۶. دلبستگی دوسوگرای	-.۰۷	-.۱۰	-.۱۷*	-.۱۶*	-.۲۳**	-			
۷. دلبستگی ایمن مادر	-.۱۷*	-.۲۱**	-.۰۲	-.۲۱**	-.۰۲	-.۰۰۱	-		
۸. دلبستگی اجتنابی	-.۱۴*	-.۱۸*	-.۱۵*	-.۰۰۳	-.۰۷	-.۱۲	-.۵۴**	-	

پیش‌بینی شاخص‌های دلبستگی فرزندان بر اساس شاخص‌های دلبستگی والدین

-	۰/۲۶**	۰/۱۴*	۰/۱۸*	-۰/۰۰۵	-۰/۱۹**	۰/۲۱**	-۰/۰۳	-۰/۰۱	۹. دلبستگی دوسوگرایی
P<۰/۰۱* P<۰/۰۵**									

نتایج حاصل از همبستگی در جدول ۲ نشان داد که بین شاخص‌های دلبستگی والدین و فرزندان رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنا که دلبستگی ایمن فرزند با دلبستگی ایمن پدر و مادر رابطه مثبت و با دلبستگی اجتنابی مادر رابطه منفی نشان داد. دلبستگی اجتنابی فرزند، با دلبستگی ایمن مادر رابطه منفی و با دلبستگی اجتنابی مادر رابطه مثبت داشت. همچنین، دلبستگی دوسوگرایی فرزند، با دلبستگی دوسوگرایی پدر، اجتنابی مادر و دوسوگرایی مادر رابطه مثبت نشان داد. با توجه به این که هر یک از عوامل مورد بررسی به نوع خانواده‌ای که فرزند در آن تربیت شده است بستگی دارد، هر خانواده به عنوان یک خوشه در نظر گرفته می‌شود. در نتیجه استفاده از رگرسیون معمولی خطای پیش‌بینی را افزایش و توان برآوردها را کاهش می‌دهد. بدین منظور از روش مدل تحلیل آمیخته برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. پارامترهای مدل GEE برای پیش‌بینی انواع سبک‌های دلبستگی فرزند از طریق سبک‌های دلبستگی والدین در جدول ۳ ارائه شده است. با توجه به معنادار بودن میزان B و مقدار P به دست آمده برای سبک‌های دلبستگی نتایج زیر را می‌توان استنباط کرد.

فرض صفر مبنی بر صفر بودن اثر دلبستگی ایمن پدر بر روی دلبستگی ایمن فرزند رد می‌شود و می‌توان گفت که دلبستگی ایمن فرزند، می‌تواند از طریق دلبستگی ایمن پدر پیش‌بینی شود. فرض صفر مبنی بر صفر بودن اثر دلبستگی ایمن مادر بر روی دلبستگی ایمن فرزند رد می‌شود و می‌توان گفت که دلبستگی ایمن فرزند، می‌تواند از طریق دلبستگی ایمن مادر پیش‌بینی شود. با توجه به عدم معنادار بودن میزان B، می‌توان گفت که دلبستگی اجتنابی فرزند، نمی‌تواند از طریق دلبستگی اجتنابی پدر پیش‌بینی شود. فرض صفر مبنی بر صفر بودن اثر دلبستگی اجتنابی مادر بر روی دلبستگی ایمن فرزند رد می‌شود و می‌توان گفت که دلبستگی اجتنابی فرزند، می‌تواند از طریق دلبستگی اجتنابی مادر پیش‌بینی شود. فرض صفر مبنی بر صفر بودن اثر دلبستگی دوسوگرایی پدر بر روی دلبستگی دوسوگرایی فرزند رد می‌شود و می‌توان گفت که دلبستگی دوسوگرایی فرزند، می‌تواند از طریق دلبستگی دوسوگرایی مادر بر روی دلبستگی دوسوگرایی فرزند رد می‌شود و می‌توان گفت که دلبستگی دوسوگرایی فرزند، می‌تواند از طریق دلبستگی دوسوگرایی مادر پیش‌بینی شود.

جدول ۳

برآورد پارامترها برای پیش‌بینی دلبستگی فرزند بر اساس دلبستگی پدر و مادر

متغیر	گروه	پارامتر	B	خطای استاندارد	حد پایین	حد بالا	X ² والد	Df	P
دلبستگی ایمن	پدر	عرض از مبدا	۱۲/۲۵	۱/۲۰	۹/۸۸	۱۴/۶۱	۱۰۲/۷۴	۱	۰/۰۰۱
		دلبستگی ایمن	۰/۱۶۵	۰/۰۸۰	-۰/۰۰۷	-۰/۳۲۳	۴/۲۱	۱	۰/۰۴۰
	مادر	عرض از مبدا	۱۲/۴۳	۰/۹۱۴	۱۰/۶۴۰	۱۴/۲۳	۱۸۴/۹۴	۱	۰/۰۰۰۱
		دلبستگی ایمن	۰/۱۵۸	۰/۰۶۱	۰/۰۳۲	-۰/۲۷۹	۶/۵۶	۱	۰/۰۱۰
دلبستگی اجتنابی	پدر	عرض از مبدا	۱۲/۴۰	۱/۳۴	۹/۷۸	۱۵/۰۳	۸۵/۶۸	۱	۰/۰۰۰۱
		دلبستگی اجتنابی	۰/۰۵۹	۰/۰۹۵	-۰/۱۲۹	-۰/۲۴۷	-۰/۳۷۸	۱	۰/۵۳۹
	مادر	عرض از مبدا	۱۰/۴۳	۱/۲۸	۹/۹۱	۱۲/۹۵	۶۵/۷۱	۱	۰/۰۰۰۱
		دلبستگی اجتنابی	۰/۱۹۸	۰/۰۹۷	-۰/۰۰۷	-۰/۳۸۸	۴/۱۴	۱	۰/۰۴۲
دلبستگی دوسوگرا	پدر	عرض از مبدا	۱۰/۵۶	۱/۰۸	۸/۴۳	۱۲/۶۸	۹۵/۰۲	۱	۰/۰۰۰۱
		دلبستگی دوسوگرا	۰/۱۹۳	۰/۰۸۰	-۰/۰۳۶	-۰/۲۵۱	۵/۷۶	۱	۰/۰۱۶
	مادر	عرض از مبدا	۹/۹۹	۱/۰۹	۷/۸۴	۱۲/۱۴	۸۲/۰۷	۱	۰/۰۰۰۱
		دلبستگی دوسوگرا	۰/۲۳۸	۰/۰۸۱	۰/۰۷۸	-۰/۳۹۹	۸/۴۵	۱	۰/۰۰۴

بحث

نتایج حاصل از همبستگی نشان داد که بین شاخص‌های دلبستگی والدین و فرزندان رابطه معنادار وجود دارد؛ به این معنا که دلبستگی ایمن فرزندان با دلبستگی ایمن پدر و مادر رابطه مثبت و با دلبستگی اجتنابی مادر رابطه منفی نشان داد. دلبستگی اجتنابی فرزند، با دلبستگی ایمن مادر رابطه منفی و با دلبستگی اجتنابی مادر رابطه مثبت داشت. همچنین، دلبستگی دوسوگرایی فرزند، با دلبستگی دوسوگرایی پدر، اجتنابی مادر و دوسوگرایی مادر رابطه مثبت نشان داد. افزون بر این، نتایج محاسبه مدل تحلیل آمیخته نشان داد که شاخص‌های دلبستگی والدین می‌تواند شاخص‌های دلبستگی فرزندان را پیش‌بینی کند. در واقع، دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرایی مادر توان پیش‌بینی دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرایی فرزند را داشت. بنابراین، نتایج به دست آمده از همبستگی و مدل آمیخته، فرضیه اول پژوهش را تایید کردند.

نتایج برخی پژوهش‌های پیشین از قبیل شا و همکاران (۲۰۱۰) که در پیش‌تر به آن اشاره شد، با یافته‌های پژوهش حاضر همسو و هماهنگ است. پژوهش شا و همکاران (۲۰۱۰) نشان داد که دلبستگی ایمن مادر به‌طور معنی‌داری می‌تواند دلبستگی ایمن فرزند را پیش‌بینی کند. در پژوهش شا و همکاران (۲۰۱۰) مشخص شد که در ۷۳/۴ درصد موارد بین دلبستگی ایمن مادران و نوزادان توافق وجود داشته است. همچنین، ون‌زندرون (۱۹۹۵) در یک فراتحلیل از ۱۳ پژوهش که شامل ۶۶۱ زوج مادر-کودک بودند، نشان داد که بین سبک‌های دلبستگی مادران با کودکانشان توافق و هماهنگی وجود داشته و این توافق برای سبک دلبستگی ایمن نسبت به سبک‌های نایمن، بیشتر بوده است. با این حال، هنگامی که طبقه‌های دلبستگی به ۴ طبقه (ایمن، اجتنابی، دوسوگرا و سازمان‌نیافته) افزایش یافت این هماهنگی از ۷۵ درصد به ۶۳ درصد کاهش

پیدا کرد. یافته حاضر بیانگر این مطلب است که احتمالاً انتقال بین‌نسلی دلبستگی پیچیده‌تر از تکرار مستقیم سبک دلبستگی مادر است و اینکه الگوهای دلبستگی نوزاد و مادر ممکن است چندبعدی باشد (شا و همکاران، ۲۰۱۰) در ارتباط با کاهش درصد هماهنگی بین دلبستگی نایمن والد و کودک، می‌توان عدم پیش‌بینی دلبستگی اجتنابی فرزند از طریق دلبستگی اجتنابی پدر در پژوهش حاضر را با استناد به پیشینه پژوهشی این مقال توضیح داد. این در حالی است که چنین نتیجه‌ای در ارتباط با پدر و فرزند به دست آمده است؛ کسی که به دلیل مدیریت مسائل اقتصادی، ساعات زیادی را خارج از منزل و به دور از فرزند سپری می‌کند. با این وجود با آگاهی از دوری پدر در ساعاتی نسبتاً طولانی از شبانه روز از فرزند و با توجه به پیشرفت‌های چشمگیر علم روان‌شناسی، همچنان در این زمینه پژوهش‌های اندکی صورت پذیرفته است.

نتایج پژوهش هاتاماکي، هاتاماکي، نونون و مالینیمی-پیس پانن (۲۰۱۰) که بر روی ۳۲ خانواده فنلاندی که شامل کودک، مادر-پدر و مادر بزرگ مادری کودک انجام شده است، تداوم و پیوستگی دلبستگی ایمن در سه نسل را نشان داده و نوعی تناوب و یا الگوی معکوس در دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا را نمایان می‌سازد؛ بدین معنا که فرزند و مادر بزرگ، دارای دلبستگی اجتنابی و مادر دارای دلبستگی دوسوگرا و یا فرزند و مادر بزرگ دلبسته دوسوگرا و مادر دلبسته اجتنابی بودند. در راستای نتایج این پژوهش می‌توان یافته‌های مرتبط با عدم رابطه معنادار دلبستگی اجتنابی پدر با فرزند را اینگونه استنباط کرد که ممکن است دلبستگی فرزند، یک ارتباط متناوب با پدر بزرگ، یعنی سومین نسل را داشته باشد، اما این موضوع در این پژوهش مورد ارزیابی واقع نشد. افزون بر این، پژوهش بنویت و پارکر (۱۹۹۴) نیز نشان داد که سبک دلبستگی مادران کودکان ۱۲ ماهه می‌تواند چگونگی پاسخ کودکان آنها در موقعیت ناآشنا را پیش‌بینی کند.

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان به برخی دستاوردهای نظری و عملی این پژوهش اشاره کرد. در سطح نظری یافته‌ها می‌تواند به شناخت بیشتر پژوهش‌گران و روان‌شناسان در حوزه‌های انتقال بین‌نسلی، به ویژه دلبستگی، کمک کند. همچنین، نتایج پژوهش حاضر در زمینه انتقال بین‌نسلی دلبستگی از والدین به فرزندان این زمینه را برای پژوهش‌گران فراهم می‌کند تا در پژوهش‌های آتی به شناسایی مکانیسم‌های زیربنایی انتقال بین‌نسلی دلبستگی بپردازند. همین‌طور، این پژوهش اهمیت نقش پدر در انتقال بین‌نسلی شاخص‌های دلبستگی را نشان داد و در این زمینه به پژوهشگران کمک خواهد کرد تا در پژوهش‌های آتی به این خلاء پژوهشی بپردازند. در سطح عملی، نتایج پژوهش حاضر به تدوین برنامه‌های مداخله‌ای کمک خواهد کرد تا از این طریق متخصصان این حوزه بتوانند به تقویت ویژگی‌های مثبت بپردازند و از انتقال ویژگی‌های آسیب‌زا جلوگیری کنند. همچنین با تدوین برنامه‌های آموزشی و درمانی به خانواده‌ها کمک خواهد کرد تا در در ارتباط خود با فرزندان‌شان به این مساله واقف باشند و به تسهیل انتقال ویژگی‌های سالم کمک کنند.

منابع

- بشارت، محمدعلی (۱۳۸۴). *هنجاریابی مقیاس دلبستگی بزرگسال*. گزارش پژوهشی. دانشگاه تهران.
- بشارت، محمدعلی (۱۳۹۱). نقش واسطه‌ای مکانیسم‌های دفاعی در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و ناگویی هیجانی. *روانشناسی کاربردی*، ۷-۲۲.
- Belsky, J., Jaffee, S., Sligo, J., Woodward, L., & Silva, P. (2005). Intergenerational transmission of warm-sensitive-stimulating parenting: A prospective study of mothers and fathers of 3-years olds. *Child Development*, 76, 384-396.
- Benoit, D., & Parker, K. C. (1994). Stability and transmission of attachment across three generations. *Child Development*, 65, 1444-1456.
- Botbol, M. (2010). Towards an integrative neuroscientific and psychodynamic approach to the transmission of attachment. *Journal of Physiology-Paris*, 104, 263-271.
- Cassidy, J., & Shaver, P. R. (2008). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. Guilford Press.
- Hautamäki, A., Hautamäki, L., Neuvonen, L., & Maliniemi-Piispanen, S. (2010). Transmission of attachment across three generations: Continuity and reversal. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15, 347-354.
- Serbin, L., & Karp, J. (2003). Intergenerational studies of parenting and the transfer of risk from parent to child. *Current Directions in Psychological Science*, 12, 138-142.
- Shah, P. E., Fonagy, P., & Strathearn, L. (2010). Is Attachment Transmitted Across Generations? The Plot Thickens. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15, 329-345.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: a twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 684-689.

Surf and download all data from SID.ir: www.SID.ir

Translate via STRS.ir: www.STRS.ir

Follow our scientific posts via our Blog: www.sid.ir/blog

Use our educational service (Courses, Workshops, Videos and etc.) via Workshop: www.sid.ir/workshop